

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗΝ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ κ. Κ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ

Ἀξιότιμε Κύριε Διευθυντά,

Εἰς τὸ προηγούμενον τεύχος τῶν «ΣΠΟΥΔΩΝ» ἐδημοσιεύθη κριτικὸν σχόλιον τοῦ Καθηγητοῦ Στατιστικῆς τῆς Α.Σ.Ο. & Ε.Ε. κ. Κ. Ἀθανασιάδου ἐπὶ μελέτης μου σχετικῆς μὲ μέθοδον εὐρέσεως τῶν $\bar{y}$ καὶ σ^2 διὰ τῶν ἀθροιστικῶν συχνοτήτων.

Εἰς ἀπάντησιν τῆς κριτικῆς τοῦ σεβαστοῦ μου κ. Καθηγητοῦ παρακαλῶ ὅπως δημοσιεύσῃτε τὰ κάτωθι :

1) Τὴν σύνθεσιν τῆς μελέτης μου ἤρχισα τὸ 1956 ἐξ ἀφορμῆς ἐνὸς ἄλλου προβλήματος : τῆς γραφικῆς κατασκευῆς τοῦ ἀριθμητικοῦ μέσου μίας κατανομῆς, ὅταν αὕτη δίδεται διὰ τοῦ ἰστογράμμου συχνοτήτος τῆς (ἐνθα τὰ ὀρθογώνια συχνότητος εἶναι ἴσου πλάτους).

Ἄνευρον τότε, ἄνευ προσφυγῆς εἰς οἰανδήποτε βιβλιογραφίαν διότι τὸ πρόβλημα ἦτο καθαρῶς μαθηματικόν, κατὰ πρῶτον τὴν σχέσιν
$$\bar{y} = \frac{1}{2} (y_1 + y_n) - \frac{C}{N} (K_1 - K_5)$$
 δηλαδὴ τὸν ὑπ' ἀρ. (3) τύπον τῆς μελέτης μας καὶ ἐν συνεχείᾳ τοὺς ἄλλους τρεῖς τύπους διὰ τὸν $\bar{y}$.

Περαιτέρω ἀνευρέθη ὁ τύπος (5) διὰ τὴν σ^2 (ἀποδείχθεις διὰ δύο διαφορετικῶν μεθόδων ἐξ ὧν ἡ μία εἶναι ἡ δημοσιευθεῖσα, ἡ ἕτέρα δὲ εὐρίσκεται εἰς τὴν διάθεσιν οἰουδήποτε ἐκ τῶν χειρογράφων σημειώσεών μου) ὡς καὶ ἡ εὐρεσις καὶ ἀπόδειξις ἀναλόγου τύπου διὰ τὴν τρίτην ροπήν,

$$\eta_{10} \quad \mu_3 = \frac{C^3}{N} \left| 6\Lambda_1 \left(\frac{K_1 + N}{N} \right) - \frac{K_1 (K_1 + N) (2K_1 + N)}{N^3} - 6M_1 \right|$$

ἐνθα M_1 σχηματίζεται ἐκ τοῦ Λ_1 , καθ' ὃν τρόπον τὸ Λ_1 σχηματίζεται ἐκ τοῦ K_1 .

Τέλος ἐπεξετάθη ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου εἰς τὴν εὐρεσιν τοῦ Rxy (μελέτην μου δοθεῖσαν εἰς «Σπουδὰς» πρὸς δημοσίευσιν ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου ἐ.ἐ.).

2) Εἰς τὴν γωστήν εἰς ἐμὲ βιβλιογραφίαν συμποσούμενην, ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς, εἰς ἀρκετὰς δεκάδας ἀγγλοσαξωνικῶν κυρίων συγγραμμάτων Στατιστικῆς τῆς τελευταίας 20ετίας δὲν ἀνεῦρον, μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἀνωτέρω ἐργασιῶν μου ὁμοίας μεθόδους καὶ ἀποδείξεις.

Ἐν τῷ κ. Ἀθανασιάδῃ εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ μοὶ ἐπιδείξῃ εἰς τὴν πλουσιωτάτην Στατιστικὴν βιβλιοθήκην του τὰ σχετικά βιβλία ἅτινα ἀναφέρει εἰς τὴν κριτικὴν του.

Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ J. Mounsey ἀναφέρονται πράγματι 2 τύποι (ἐκ τῶν τεσσάρων αἰτινες ἐδόθησαν εἰς τὴν μελέτην μας) διὰ τὸν $\bar{y}$ καὶ τύπος διὰ τὴν σ^2 οἵτινες κατὸ πιν ὠρισμένων ἀντικαταστάσεων ἀνάγονται εἰς τύπους ὁμοίους μὲ ἐκείνους τῆς μελέτης μας πλὴν ὅμως *οὐδεμία ἀπόδειξις*, τῶν τύπων τούτων δίδεται. Ἰδίᾳ διὰ τὸν τύπον τῆς σ^2 γίνεται ἀντὶ ἀποδείξεως ἀπλῆ ἐπαλήθευσις.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ λοιπὰ μνημονεόμενα βιβλία χρησιμοποιοῦνται αἱ ἀθροιστικαὶ συχνοτήτες ἀλλὰ εἰς ἄλλα μὲν ἐκ τούτων εὐρίσκονται αἱ παραγοντικαὶ ροπαὶ τῆς κατανομῆς, εἴτα δὲ ἐκ τῶν σχέσεων τῶν παραγοντικῶν ροπῶν πρὸς τὰς συνήθεις εὐρίσκονται αἱ τελευταῖαι *χωρὶς* ἐν τούτοις νὰ περιέχονται τελικοὶ τύποι διὰ τὰ $\bar{y}$, σ^2 , μ_3 κλπ. συναρτήσῃ τῶν ποσοτήτων πού ἐκαλέσαμεν εἰς τὴν μελέτην μας K_1 , K_2 , Λ_1 , M_1 κλπ. Εἰς ἄλλα δὲ χρησιμοποιοῦνται ἀθροιστικαὶ συχνοτήτες ἐκ τῶν κάτω χωρὶς πάλιν νὰ παρέχωνται τελικοὶ τύποι, συναρτήσῃ τῶν ἀθροισμάτων τῶν ἀθροιστικῶν συχνοτήτων διὰ τὸ $\bar{y}$, σ^2 κλπ. Ἐν γένει ἡ ἀποδεικτικὰ ὁδὸς εἶναι τελείως τῆς ἰδικῆς μας.

Τέλος ἐπέκτασιν τῆς μεθόδου ταύτης εἰς τὴν εὐρεσιν τοῦ Rxy δὲν ἀνεύρομεν μὲ τὸν κ. Καθηγητὴν εἰς ἕτερον τι σύγγραμμα.

3) Περαιῶν ἐυχαριστῶ θερμῶς τὸν κ. Ἀθανασιάδην ὅστις ἀναμφισβητήτως ἔχει εὐρύτερον ἐμοῦ γνῶσιν τῆς διεθνoῦς βιβλιογραφίας, ἐνεκα τῆς ἀπὸ 30ετίας καὶ πλέον ἀπασχολήσεώς του εἰς τὴν Στατιστικὴν, ἧς ἀποτελεῖ διακεκριμένον καὶ ἀκούραστον πρῶτον ἐργατὴν, διότι εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ κοίνη τὴν ὀρθότητα τῆς ἐτέρας μνημονεομένης ἀνωτέρω μελέτης μου «περὶ εὐρέσεως τοῦ Rxy ἐξ ἐνὸς πίνακος συσχετισεως διὰ τῆς μεθόδου τῶν ἀθροιστικῶν συχνοτήτων» καὶ νὰ μὲ βεβαιώσῃ ὅτι διὰ τῆς κριτικῆς τοῦ οὐδόλως ἀπέκλεισεν τὸ ἀνεξάρτητον τῆς ἰδικῆς μου μελέτης.

Ἀθῆναι 12 Νοεμβρίου 1957

Ε. Α. ΖΟΥΓΙΑΣ

Πτυχιούχος Μαθηματικὸς

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Economic theory and under-developed regions, by Gunnar Myrdal. London, G. Duckworth and Co, 1957. Pp. XII+168, price 18 s.

Ο συγγραφεύς, πρώην καθηγητής της κοινωνικής οικονομικής εις τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Στοκχόλμης καὶ ἤδη Ἐκτελεστικός Γραμματεὺς τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν διὰ τὴν Εὐρώπην, εἶναι οἰκονομολόγος διεθνούς κύρους, γνωστός δὲ καὶ παρ' ἡμῖν ἀπὸ δημοσιευθείσας μεταφράσεις μελετῶν του εἰς τὸν περιοδικὸν καὶ οἰκονομικὸν τύπον.

Διὰ τὴν Ἑλλάδα, χώραν, ὡς γνωστὸν, κατατασσομένην εἰς τὰς οἰκονομικῶς ὑπαναπτύκτους χώρας, τὸ παρὸν ἔργον του συγκεντρώνει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Τοῦτο κυρίως βασιζέται εἰς σειρὰν διαλέξεών του, δοθεισῶν τῷ 1955 εἰς Κάιρον, σχετικῶν μὲ τὴν συμβολὴν τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας καὶ πολιτικῆς πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν οἰκονομικῶς καθυστερημένων περιοχῶν.

Ἐνταῦθα ἐρευνῶνται αἱ βασικαὶ ἀπόψεις τῆς κλασσικῆς οἰκονομικῆς θεωρίας καὶ ἰδίᾳ τῆς θεωρίας τοῦ διεθνούς ἐμπορίου, ἐν σχέσει πρὸς τὰ προβλήματα τῶν οἰκονομικῶς καθυστερημένων περιοχῶν τῆς γῆς. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἀπόψεις τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας, ὁ καθηγητὴς Myrdal ὑποστηρίζει ὅτι συνεχῶς αὐξάνουν αἱ μεταξὺ χωρῶν οἰκονομικαὶ ἀνισότητες. Ἡ τάσις δὲ αὕτη θὰ ἐξακολουθῇ ὑφισταμένη ἐφ' ὅσον θὰ ὑφίσταται ἡ σημερινὴ ἑλευθερία δράσεως τῶν διαμορφούντων τὴν ἀγορὰν παραγόντων.

Ἀκολούθως ἀναλόγως αἱ ἀπατηλαὶ ὑποθέσεις τῶν ὀρθοδόξων οἰκονομολόγων, αἵτινες μᾶλλον ὑπονοοῦνται παρὰ διαγράφονται σαφῶς, βάσει τῶν ὁποίων ἡ κλασσικὴ σχολὴ ὁδηγήθη εἰς πεπλανημένα συμπεράσματα. Θὰ πρέπει συνεπῶς νὰ παρακαμφθοῦν αἱ θεωρίαι αἵτινες βασιζοῦνται εἰς ἐξισορροπητικὰς τάσεις τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν, καὶ νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν θεωρίαι στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς συσσωρευτικῆς αἰτιότητος. Ἐὰν μία ὑπανάπτυκτος οἰκονομία δὲν ἐπιθυμῇ νὰ παραμείνῃ προσκεκολλημένη εἰς ἓνα οἰκονομικὸν φαῖλον κύκλον, θὰ πρέπει, κατὰ τὸν συγγραφέα, νὰ ἐπέμβῃ ἐσκεμμένως καὶ συστηματοικῶς τὸ Κράτος, διὰ νὰ ἐφαρμοσθῇ προγραμματισμένην, μακροχρονίως καὶ βραχυχρονίως, κατάλληλον οἰκονομικὴν πολιτικὴν ἐξουδετερώσεως τῆς ἐλευθέρως δράσεως τῶν δυσμενῶν παραγόντων διαμορφώσεως τῆς σημερινῆς οἰκονομικῆς καθυστερήσεως. Ἡ ἐπέμβασις αὕτη εἶναι δυνατὸν νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐν καιρῷ αὐτοπροώθησιν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος μέχρι σημείου ἀνόδου τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἰς ἐπίπεδον ἰσορροπίας πλήρους ἀπασχολήσεως τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς.

Ἡ σύντομος αὕτη παρουσίασις τοῦ ἐν ἐπικεφαλίδι ἔργου, εἶναι νομίζομεν ἀρκετὴ διὰ νὰ δείξῃ τὴν χρησιμότητα αὐτοῦ, τόσον διὰ τοὺς θεωρητικούς οἰκονομολόγους, ὅσον καὶ κυρίως διὰ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν πολιτικὴν ἀναπτύξεως τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

K. B. M.

K. Γ. Πληθειδῆ καὶ Β. Ν. Μεταξά: Εἰσαγωγή εἰς τὴν μαθηματικὴν οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν. Ἀθῆναι, Ἀνάτ. ἐκ περ. «Σπουδαί» 1956.

Ἡ ἐργασία «Εἰσαγωγή εἰς τὴν Μαθηματικὴν Οἰκονομικὴν Ἀνάλυσιν» τῶν κ.κ. Πληθειδῆ καὶ Μεταξά ἀσφαλῶς πρόκειται νὰ συμπληρώσῃ μέγα κενὸν εἰς τὴν ἐν Ἑλλάδι οἰκονομικὴν βιβλιογραφίαν. Ἡ ὅλη ἐργασία στηρίζεται ἐπὶ τῶν πλέον ἀξιολόγων ἔργων τοῦ εἶδους τούτου, ὁμοιάζει δὲ κατὰ πολὺ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάταξιν, μὲ τὴν γνωστὴν ἐργασίαν τοῦ Allen «Mathematical Analysis for Economists». Κατὰ συνέπειαν, ἡ ἐκθεσίς της εἶναι χρήσιμος καὶ θὰ ἔχῃ γόνιμα ἀποτελέσματα ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τῶν παρ' ἡμῖν ἀσχολουμένων μὲ τὴν Οἰκονομικὴν Ἐπιστήμην. Ἐναντι τῶν ἀναμφισβητήτων πλεονεκτημάτων τῆς ἐργασίας αὐτῆς, νομίζομεν ὅτι ἡ εὐρύτης τῆς ἐπιδρασεῶς της θὰ εἶναι περιορισμένη διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

α) Ἐνεκα τῆς χαμηλῆς στάθμης τῶν μαθηματικῶν γνώσεων Ἑλλήνων φοιτητῶν, οἱ ὅποιοι μὲ τὰ μαθηματικὰ τοῦ Γυμνασίου θὰ δυσκολευθοῦν νὰ παρακολουθήσουν τὰ μαθη-

ματικά της εργασίας των κ.κ. Πληθείδη και Μεταξά. Πρὸς τούτοις χρειάζεται ἐπίπονος προκαταρκτικὴ ἐργασία, ἥτις θὰ εἰσαγγῆ τοὺς φοιτητὰς εἰς τὸν τομέα τῶν μαθηματικῶν τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὴν οικονομικὴν ἀνάλυσιν. Τὸν διδακτικὸν τοῦτον σκοπὸν ἐπιδιώκει νὰ πληρώσῃ κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἡ μελέτη τῶν κ.κ. Πληθείδη καὶ Μεταξά.

β) Ἔνεκα τῆς περιορισμένης ἐξοικειώσεως τῶν Ἑλλήνων φοιτητῶν μὲ τὸν ἐν Μεγάλῃ Βρετανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ἀναλυτικὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Παρατηρήθη ὅτι μόλις τώρα τὰ ἔργα τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης ἀρχίζουν νὰ χρησιμοποιοῦν συστηματικῶς ἐννοίας ὅπως ἡ ὀριακὴ ἀποδοτικότης κεφαλαίου, ἐλαστικότης ζήτησεως καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Κενσυναϊνὴν θεωρίαν, αὕτη ἐλάχιστα εἶναι γνωστὴ παρ' ἡμῖν. Δυστυχῶς ἐνταῦθα ἐπικρατεῖ ἀκόμη ἱστορικὴ μέθοδος διερευνήσεως τῶν οικονομικῶν φαινομένων, ἥτις καὶ εἶναι ὀλιγώτερον κατάλληλος διὰ τὴν μαθηματικὴν ἀνάλυσιν.

Νομίζομεν ὅθεν, ὅτι ὑπὸ τὰς συγκεκριμένας ἐν Ἑλλάδι συνθήκας, ἐργασία τοιαύτης φύσεως θὰ ἀπέδιδε περισσότερον ἐὰν προσηρμόζετο πρὸς τὰς ὑφισταμένας ἀνάγκας δηλ. ἀφιέρωρον περισσότερον μέρος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν βασικῶν πλέον οικονομικῶν θεωρημάτων καὶ τὴν χρῆσιν ὀλιγοτέρον μαθηματικῶν. Ἐπίσης διὰ λόγους εὐχερεστερας παρακολουθήσεως τῆς ἐργασίας θὰ ἐνεδείκνυτο ὅπως ποσοτὸν τοῦ μαθηματικοῦ μέρους περιελαμβανέτο εἰς εἰδικὸν παράρτημα, οὕτως ὥστε οἱ πρωτοετείς καὶ δευτεροτείς φοιτηταὶ νὰ δύνανται νὰ περιορισθοῦν εἰς τὸ κείμενον, οἱ δὲ περισσότερον κατηρητισμένοι νὰ ἐπεκταθοῦν καὶ εἰς δυσχερέτερα προβλήματα. Πάντως ἐφ' ὅσον ἡ μερικὴ ἀναδιάρθρωσις τῆς ἐργασίας εἶναι ἀδύνατος δὲν πρέπει ν' ἀναβληθῆ ἔτι περαιτέρω ἢ δημοσιεύσεις διότι, ὡς ἐτονίσσαμεν, θὰ πληρώσῃ μέγα κενὸν εἰς τὴν ἑλληνικὴν οικονομικὴν βιβλιογραφίαν.

Τὸ ζήτημα τῆς ἐκτυπώσεως τῆς καὶ γεννήσῃ ὠρισμένα προβλήματα λόγω τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ μαθηματικῶν συμβόλων καὶ γραφικῶν παραστάσεων καὶ θ' ἀπαιτήσῃ ἰδιαίτερον ἐπιτήρησιν πρὸς ἀποφυγὴν σοβαρῶν σφαλμάτων.

Ἐν κατακλείδι, πρέπει κανεὶς νὰ ἐκφράσῃ τὰ θερμὰ συγχαρητήρια εἰς τοὺς δύο συγγραφεὶς διότι ἠσχολήθησαν μὲ τὸσον δυσχερὲς καὶ ἄχαρι ἔργον τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιτρέπει εὐκολον ἐπίδειξιν γνώσεων ἀλλὰ ἀπαιτεῖ συγκέντρωσιν καὶ λιτότητα ὕφους. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ἥτις δέον νὰ εἰσαχθῆ εἰς ὅλα τὰ ἀνώτερα πνευματικὰ ἰδρύματα καὶ νὰ ἀποτελέσῃ ἐγγχειρίδιον μαθηματικῆς οικονομικῆς ἀναλύσεως, θὰ εἶναι ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης ἐν Ἑλλάδι.

Νικ. Π. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Activity analysis, and the theory of economic equilibrium, by Helen Makower. London and New York, Macmillan, 1957. Pp. XIV+192.

Ἡ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος βιβλίου, Ὑψηλῆτρια εἰς τὴν Οἰκονομικὴν Σχολὴν τοῦ Λονδίνου, ἀποβλέπει ἐνταῦθα νὰ παρουσιάσῃ τὰς οικονομικῆς ἰσορροπίας ἀρχάς, οὐχὶ βάσει τῆς παλαιᾶς ὀριακῆς ἀναλύσεως, ἀλλὰ τῆς συγχρόνου «ἀναλύσεως τῆς δραστηριότητος» (activity analysis). Ἡ σύγχρονος αὕτη ἀνάλυσις ἀπασχολεῖ σήμερον πλείστους τῶν κορυφαίων οικονομολόγων καὶ στηρίζεται εἰς τὴν οικονομομετρικὴν καὶ τὸ σύστημα εἰσορῶν - ἐκροῶν τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας τοῦ καθηγητοῦ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Χάρβαρντ Βασιλείου Λεόντιεφ. Εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς δραστηριότητος, αἱ συναρτησιακαὶ σχέσεις τοῦ οικονομικοῦ συστήματος παρέχονται ὑπὸ σαφεῖς καὶ εἰδικούς ὄρους, ἐν ἀντιθέσει τῶν μέχρι τοῦδε χρησιμοποιουμένων. Οὕτω ἀποσαφηνίζεται ἡ ἀλληλεξάρτησις τῶν οικονομικῶν μεγεθῶν καὶ ἡ συγχρόνος ὑφισταμένη διττὴ ἰσορροπία ποσοτήτων καὶ τιμῶν.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ βιβλίου ἀναφέρεται εἰς καταστάσεις στασίου οικονομίας, εἰς τῖνα ὅμως προβλήματα χρησιμοποιεῖται καὶ στατικὴ μέθοδος. Ἀφοῦ ἡ συγγραφεὺς ἐν ἀρχῇ ἐξετάζει τὰς ὑπὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον συνθήκας ἰσορροπίας, ἀναλύει ἀκολουθῶς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον καὶ τὴν φορολογίαν. Ἐν τέλει, ἐπιχειρεῖ ἐφαρμογὴν τῆς ἀναλύσεως τῆς δραστηριότητος εἰς τὸ πρόβλημα τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐπιτοκίων ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τῶν ἐπιχειρήσεων. Μέχρι τοῦδε, ὡς σημειωθῆ, ἡ ἀνάλυσις αὕτη ἐφηρμόζετο μόνον εἰς συγκεκριμένας ἐπιχειρήσεις καὶ οὐχὶ ἐφ' ὅλης τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος. Ἡ συμ-

βολή ὄθεν τοῦ παρόντος βιβλίου, ἀποδεικνύει τὴν δυνατότητα διευρύνσεως τῆς ἀναλύσεως ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς οἰκονομίας, ἵνα δειχθοῦν αἱ ἀρχαὶ κατανομῆς τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν ἀγαθῶν τόσον εἰς τὴν παραγωγὴν, ὅσον καὶ εἰς τὴν κατανάλωσιν.

K. B. M.

Les marchands au XVIIe siècle par Pierre Jeannin. Paris, édition du Seuil, 1957. Pp. 192.

Θαυμάσιον μικρὸν βιβλίον, στηριζόμενον ἐπὶ θεμελίω στερεᾶς εὐρυμαθείας, ἥτις θέτει εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μορφωμένων ἀναγνωστῶν, τῶν σπουδαστῶν καὶ τῶν καθηγητῶν τὴν ὀρθὴν τοποθέτησιν τῶν συγχρόνων γνώσεων περὶ τοῦ οἰκονομικοῦ βίου τοῦ XV^{του} αἰῶνος, τὸν ὁποῖον πρόσφατοι ἐργασίαι, ἀρκεταὶ εἰς ἀριθμὸν, ἰδίᾳ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὰς Σκανδιναυκῆς χώρας, ἀνανέωσαν ἐν μέρει. Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἀποφεύγει καμμίαν ἐκ τῶν δυσχερειῶν τὰς ὁποίας συναντᾷ ὁ ἱστορικός, λόγῳ τῶν πενιχρῶν καὶ ἑλλειπῶν ὑπαρχόντων στοιχείων. Καταδεικνύει οὐχ ἥτιον ποῖα ἦσαν αἱ μέθοδοι τῶν μεγάλων ἐπιχειρηματιῶν ὡς τῶν Fugger d'Augsbourg ἢ τῶν Affaitadi d'Anvers, ὡς καὶ τῶν μικρῶν καὶ μέσων ἐμπόρων, ποῖα ἦτο ἡ κατάρτισις των, ὁ τρόπος ζωῆς των, αἱ σχέσεις των μετὰ τὴν μεταρρυθμίσειν, ὁ τόσον σοβαρὸς πολιτικὸς ρόλος των, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν προστασίαν τῶν ἀνθρώπων τῆς τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος. Ὁ συγγραφεὺς μᾶς δεικνύει ποῖος ἦτο ὁ μηχανισμὸς τῶν ἀνταλλαγῶν εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὴν Βαλκανικὴν—κέντρα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορικοῦ βίου κατὰ τὸν Μεσαίωνα—ὡς καὶ τὴν ἀκμὴν τοῦ ἀτλαντικοῦ ἐμπορίου ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Νέου Κόσμου. Ἡ ἔκδοσις, ὡς καὶ ἡ ὅλη ἐμφάνισις τῆς νέας σειρᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει τὸ βιβλίον τοῦτο, ἀξίζουσι τόσον περισσώτερον ἐπαίνου, ὅσον ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου εἶναι λίαν προσιτή.

Π. Γ. Ζ.

Histoire du Commerce de Marseille par Robert Paris, publiée par la Chambre de Commerce de Marseille, sous la direction de Gaston Lambert. Tome V. : de 1660 à 1789, Le Levant. Paris, Plon, 1957. Pp. VI + 623.

Ἡ ἀξιόλογος ἱστορία τοῦ ἐμπορίου τῆς Μασσαλίας συνεχίζει τὴν ἐκδοσίην της μετὰ τὸν σοβαρὸν τόμον τοῦ κ. Paris, ἀφιερωμένον εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου XIV μέχρι τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. «Πύλη τῆς Ἀνατολῆς» ἡ Μασσαλία κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου αὐτῆς, κατευθύνει τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, χάρις εἰς τὴν ἐκ παραδόσεως πολιτικὴν φιλίαν τῆς Γαλλίας μετὰ τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ χάρις εἰς τὸ μονοπώλιον τοῦ ἐμπορίου ὅπερ τῆς ἐξασφάλισεν ὁ Colbert τὸ 1669. Ὁ συγγραφεὺς μελετᾷ μεθοδικῶς τὴν ὀργάνωσιν τῶν μεταφορῶν (τύπος πλοίων, δρομολογία, συνθήκαι ταξιδείου, ἀπώλεια προκαλούμεναι ὑπὸ τῶν πειρατῶν, στρατολόγησις καὶ μεταχειρίσει τῶν πληρωμάτων κλπ.), ἀκολούθως τοῦ καθ' ἡμέραν βίου τῶν ἐμπορευομένων τῶν ἐγκατεστημένων εἰς τοὺς διαφόρους σταθμούς, τὰς σχέσεις των, ἐνίοτε δυσχερεῖς καὶ θυελλώδεις, μετὰ τοὺς πασάδες καὶ τὸν ὀθωμανικὸν πληθυσμὸν. Αἱ δυσχερεῖαι αὗται ἐξηγουνται, τόσον ἀπὸ τὴν ἑλλειψιν κατανοήσεως, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς ὑπερβολὰς Μασσαλιωτῶν τιμῶν καὶ τὰς δολίας μεθόδους των, τὰς ὁποίας διηκόλυεν τὸ περίπλοκον τῶν νομισμάτων, τῶν μέτρων καὶ τῶν σταθμῶν, μέθοδοι αἵτινες δὲν καθιστοῦν πάντοτε εὐχερῆς τὸ ἔργον τῶν προξένων καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου τῆς Μασσαλίας. Τὸ τελευταῖον μέρος ἀφιερῶνται εἰς τὴν κατὰ περιοχὰς μελέτην τοῦ ἐμπορίου εἰς τοὺς διαφόρους σταθμούς: Αἴγυπτον, Παλαιστίνην, Συρίαν, Μικρὰν Ἀσίαν, τὰ Στενά, Μακεδονίαν, Στεριάδην Ἑλλάδα, τὰς μεγάλας νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους κλπ. Ὡς βλέπομεν, πρόκειται περὶ λεπτολόγου καὶ ἀκριβολόγου μελέτης τῶν ὑλικῶν συνθηκῶν καὶ τῶν διαφορῶν ἀπόψεων τῆς δραστηριότητος τῶν Μασσαλιωτῶν κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνός καὶ ἡμίσεος αἰῶνος εἰς ἓνα κόσμον ἔνθα οὗτοι κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς Ὀλλανδοὺς ἀνταγωνιστάς των. Ὁ συγγραφεὺς καθόρθωσεν νὰ χαράξῃ θαυμάσιον πῖνακα τῆς γενικῆς κινήσεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς κινήσεως

τῶν λιμένων, ἔργον ἰδιαιτέρως δυσχερὲς καὶ πολύτιμον διὰ μίαν ἐποχὴν ἔνθα τὰ στοιχεῖα εἶναι ἔλλιπῆ καὶ ἀσαφῆ. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Paris συγχρονίζει καὶ ἀνανεώνει τὰς ἤδη παλαιὰς ἐργασίας τοῦ Paul Masson, αἵτινες ἀφοροῦν τὸ ἴδιον θέμα, καὶ πλουτίζει κατὰ τρόπον ἔξοχον τὰς γνώσεις μας, δίδον πολὺ ἐνδιαφέρουσαν ἀποψιν τῆς μεσογειακῆς ζωῆς εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν.

Π. Κ.

L' aventure occidentale de l' homme par Denis de Rougemont:
Paris, A. Michel, 1957. Pp. 274.

Ἡ «δυτικὴ περιπέτεια» χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν γενικὴν ἀνησυχίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ τὴν δημιουργίαν κινδύνων συνεχῶς αὐξανομένων, οἵτινες διακυβεύουν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὰς κτηθείσας βεβαιότητας καὶ ἀσφαλείας. Ὁ συγγραφεὺς ὅστις ταυτίζει τὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως μὲ τὸν Χριστιανικὸν πολιτισμὸν καὶ τὸν ἀντιπαραθέτει πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἰνδιῶν, τὸν ὁποῖον παραβάλλει κατὰ τρόπον ἀρκετὰ αὐθαίρετον μὲ τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἀνατολῆς. Ἐπιχειρεῖ σύντομον καὶ κάπως σχηματικὴν ἀνασκόπῃσιν τῆς ἱστορίας τῆς Εὐρώπης, ἣτις κατέκτησε, κατόκησεν, ἐπηρέασε τὸ ὑπόλοιπον τμήμα τῆς γῆς, διέδωκε τὰς ἰδικὰς τῆς μεθόδους σκέψεως, παραγωγῆς καὶ ὀργανώσεως. Ἀκολουθῶν, διαπιστώνει ὅτι ἡ ἀνταρσία τοῦ κόσμου ἐναντίον τῆς Δύσεως εὕρισκε τὴν Εὐρώπην διχασμένην, βυθισμένην εἰς τὴν ἀναρχίαν, λόγῳ τῆς «ἀποσείσεως τοῦ προλεταριάτου» καὶ τῆς κρίσεως τῆς δημοκρατίας. Ὁ συγγραφεὺς καταλήγει ἀκολούθως εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὑφίστανται εὐκαιρίαι «διαλόγου» μεταξὺ «τῆς πτωχῆς καὶ πυκνοκατοικημένης Ἀνατολῆς, πλὴν εὐσεβοῦς καὶ ἀνακαλυπτοῦσης τῶν τεχνικῶν πολιτισμῶν» καὶ τῆς Δύσεως «βεβήλου, πλουσίας καὶ μειοψηφοῦσης, στρεφομένης πρὸς τὰς θρησκείας καὶ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ πνεύματος» καὶ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀρθῆ ἡ ὑφισταμένη σήμερον «παρεξήγησις».

Η. Μ. Ε.

Ἡ Ἑλληνικὴ οἰκονομία, ἐν ὄψει δημιουργίας εὐρυτέρων χώρων, ὑπὸ Βασιλείου Δαμαλά, Ἀθῆναι, ἔκδοσις Α. Παπαζήση, 1957. Σσ. 200.

Ὁ γνωστὸς ἐν Ἑλλάδι καὶ Γαλλίᾳ οἰκονομολόγος ἐκ τῶν ἀξιολόγων μέχρι τοῦδε ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων καὶ λοιπῶν μελετῶν του, ἔρχεται ἤδη νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν ἑλληνικὴν βιβλιογραφίαν τὴν ὑπὸ τὸν ἐν ἐπικεφαλίδι τίτλον σοβαρὰν συμβολὴν του.

Τὸ παρὸν βιβλίον διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Εἰς τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν ἀνασκοποῦνται ἱστορικῶς αἱ εἰς τὸ διεθνὲς ἐπίπεδον γενομένηαι προσπάθειαι οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ἐκτίθενται λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὸν συγγραφέα ἐπιβαλλόμενα μέτρα πρὸς ἀναδιάρθρωσιν τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

Εἰδικώτερον, τὸ πρῶτον μέρος ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας μέχρι τῶν ἡμερῶν μας καὶ τὴν κατὰ περιόδους ἀσκηθεῖσαν οἰκονομικὴν πολιτικὴν, ἰδίᾳ διὰ τοῦ προστατευτισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, διὰ τῆς πολιτικῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας καὶ ἐνοποιήσεως διαφόρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης μέχρι τοῦ προσφάτου σχεδίου τῆς κοινῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀγορᾶς. Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ἀνωτέρω, ὁ κ. Δαμαλάς ἐξετάζει ἐν τέλει τὴν θέσιν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ἐρωτῶνται τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, τὸ πρόβλημά μας τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, αἱ μορφαὶ τῶν εἰς τὴν χώραν ἐπιχειρήσεων, ἡ ἐμπορικὴ, νομισματικὴ καὶ κοινωνικὴ πολιτικὴ, ὡς καὶ ὁ ἐπιβαλλόμενος οἰκονομικὸς προγραμματισμός. Ὁ ἀναγνώστης τοῦ μέρους τούτου δύναται νὰ σχηματίσῃ σαφῆ εἰκόνα τῶν ὀργανικῶν ἀδυναμιῶν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας καὶ τοῦ τρόπου ἐξουδετερώσεώς των.

Γραφεῖον Ἐρευνῶν Α. Σ. Β. Σ.